

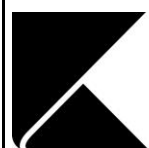
KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Terveystenhoitajakoulutus

Annika Turunen
Sari Vallius

**0–6-VUOTIAAN LAPSEN SEKSUAALISUUDEN KEHITTYMINEN
JA SEN TUKEMINEN**

Pop up -piste Niinivaaran lastenneuvolan asiakkaille

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2020

Karelia
AMMATTIKORKEAKOULU

KEHITTÄMISTYÖ
Maaliskuu 2020
Terveystieteiden koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijät

Annika Turunen, Sari Vallius

Nimeke

0–6-vuotiaan lapsen seksuaalisuuden kehittyminen ja sen tukeminen
Pop up -piste Niinivaaran lastenneuvolan asiakkaille
Toimeksiantaja
Siun sote

Tiivistelmä

Lapsen kehitykseen kuuluu yhtenä keskeisenä osana seksuaalinen kehitys, eikä sitä voi erotella lapsen muusta kehityksestä. Seksuaalikasvatus alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Sen tavoitteena on tukea ja suojella seksuaalista kehitystä. Lastenneuvolan tavoitteena on havainnoida ja tukea lapsen seksuaalikehitystä yhtenä osana lapsen kokonaiskehitystä. Seksuaalisen kehityksen ohjausta ja seksuaaliterveyden neuvontaa tulisi antaa vanhemmille ikäkausitarkastuksissa huomioiden lapsen ikä, kasvu ja kehitys. Vanhemmat voivat vaikuttaa siihen, kuinka lapsi koee seksuaalisuuden vartuttuaan.

Kehittämistyön tarkoituksena oli seksuaaliterveyden edistäminen. Kehittämistyön tavoitteena oli lisätä tietoutta lapsen seksuaalisesta kehityksestä ja sen tukemisesta. Kehittämistyön tehtävänä oli toteuttaa pop up -piste Niinivaaran lastenneuvolassa.

Palautteen perusteella pop up -piste oli hyödyllinen ja pisteellä kävijät saivat lisää tietoa aiheesta. Jatkokehittämisaiheena voisi olla 0–6-vuotiaiden lasten vanhemmille sähköinen tai tulostettava opaslehtinen, joissa käsiteltäisiin, kuinka tukea lapsen seksuaalista kehitystä. Myös kouluikäisen lapsen seksuaalisuuden kehittymisestä ja tukemisesta voisi pitää pop up -pisteen. Aiheena voisi myös olla kvantitatiivinen tutkimus siitä, kuinka moni vanhemmista on saanut ohjausta lastenneuvolassa liittyen lapsensa seksuaaliseen kehitykseen.

Kieli
suomi

Sivuja 38
Liitteet 7
Liitesivumäärä 9

Asiasanat

seksuaalinen kehitys, seksuaaliterveys, lastenneuvola

DEVELOPMENT ASSIGNMENT
March 2020
Degree Programme in Public Health Nursing

Tikkarinne 9
FI-80200 JOENSUU
FINLAND
Tel+358 13 260 600

Authors
Annika Turunen, Sari Vallius

Title
Supporting Sexual Development in 0- to 6-Year-Old Children
A Pop-Up Point for the Clients of the Niinivaara Child Health Centre
Commissioned by
Siun sote

Abstract

One important part of child development is sexual development and it cannot be separated from other development. Sexual education begins in early childhood and continues throughout life. Its purpose is to support and protect sexual development. The aim of child health centres is to observe and support the sexual development of a child as part of child development. Sexual development guidance and sexual health counselling should be given to parents at the age-appropriate health check-ups, considering the age, growth and development of the child. Parents can influence how a child experiences sexuality as the child grows up.

The purpose of this development assignment was to promote sexual health. The aim of this development assignment was to increase knowledge about sexual development in children and how to support it. The objective of the development assignment was to implement a pop up point at Niinivaara Child Health Centre.

Based on the feedback, the pop-up point was useful, and the visitors received more information on the topic. A further development idea could be a printable or online information leaflet for the parents of 0- to 6-year-old children on how to support their child's sexual development. Also, there could be a pop-up point that offers support and information on the development of sexuality in school-age children. Furthermore, a quantitative study could be carried out on how many parents have received guidance at the child health centre regarding their child's sexual development.

Language
Finnish

Pages 38
Appendices 7
Pages of Appendices 9

Keywords
sexual development, sexual health, child health centre

Sisältö

Tiivistelmä
Abstract

1	Johdanto	5
2	Seksuaalikasvatus	6
3	Seksuaalisuuden portaat	9
3.1	Seksuaalisuuden portaiden sisältö	9
3.2	Olen ihana	9
3.3	Tykkäyskaveri	10
3.4	Vanhemman ihailu	11
3.5	Idoli ihastuttaa	11
4	Lapsen seksuaaliterveys	12
4.1	Seksuaaliterveys ja seksuaalioikeudet	12
4.2	Sukupuoli-identiteetin merkitys	13
4.3	Normaali ja epänormaali seksuaalinen käyttäytyminen	14
5	Terveydenhoitajan rooli lapsen seksuaalisen kehityksen tukemisessa	14
6	Kehittämistyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä	15
7	Menetelmälliset valinnat	16
7.1	Toiminnallinen kehittämistyö	16
7.2	Kehittämistyöprosessin vaiheet	17
7.3	Toimeksianto ja kohderyhmä	17
7.4	Pop up -pisteen suunnittelu ja toteutus	18
7.5	Pop up -pisteen arviointi	19
8	Pohdinta	21
8.1	Toteutuksen tarkastelu	21
8.2	Luotettavuus ja eettisyys	22
8.3	Ammatillinen kasvu	25
8.4	Hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet	25
	Lähteet	27

Liitteet

- Liite 1 Mainos ilmoitustauluille
- Liite 2 Jaettava mainos
- Liite 3 Totta vai tarua? -väittämät
- Liite 4 Palautelomake
- Liite 5 Totta vai tarua? -posterit
- Liite 6 Seksuaalisuuden portaat -posterit
- Liite 7 Kuva pöydästä

1 Johdanto

Lapsen kehitykseen kuuluu yhtenä keskeisenä osana seksuaalinen kehitys, eikä sitä voi erotella lapsen muusta kehityksestä. Lastenneuvolan tavoitteena seksuaaliterveyden edistämiseksi on tukea vanhemmuutta, parisuhdetta ja parisuhteen seksuaalisuutta perheen toimivuuden vahvistamiseksi. Tavoitteena on myös havainnoida ja tukea lapsen seksuaalikehitystä yhtenä osana lapsen kehitystä. Lastenneuvolakäynneillä seurataan, kuinka vanhemmat tukevat lapsensa seksuaalista kehitystä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.) Kunnan on järjestettävä neuvolapalvelut alle oppivelvollisuusikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Neuvolapalveluihin sisältyy lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta. Lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana lapsella on käyntejä lastenneuvolassa keskimäärin kuukauden välein ja sen jälkeen vuosittain, kuitenkin yksilöllisen tarpeen mukaisesti. (Terveydenhuoltolaki 1326/2010.)

Vanhempien asenteilla on suuri merkitys lapsen seksuaaliseen kehitykseen. Myös ympäristöllä on vaikutusta lapsen seksuaaliseen kehitykseen, se muokkaa lapsen käsitystä sosiaalisista, kulttuurisista ja perheisiin liittyvistä normeista. (Balter, Rhijn & Davies 2016, 31.) Vanhemmat ovat usein haluttomia keskustelemaan seksuaaliasioista lastensa kanssa kulttuurinormien sekä oman tietämättömyytensä tai epämukavuuksiensa vuoksi. Tämän vuoksi asiantuntijan tarjoama tarkka ja tutkittuun tietoon perustuva informaatio sekä koulutus seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä ovat tärkeitä. (World Health Organization 2015.)

Lapsen seksuaalisen kehityksen ja seksuaaliterveyden tukeminen tapahtuu keskustelemalla lapsen vanhempien kanssa eri ikäkausien keskeisistä asioista. Terveydenhoitaja auttaa vanhempia huomioimaan ja tukemaan lapsen seksuaalista kehitystä. Lapsella on oikeus hyvään elämään ja kunnioittavaan kohteluun sekä oikeus olla rakastettu ja oikeus fyysiseen koskemattomuuteen. Lapsella on myös oman kehon itsemääräämisoikeus ja oikeus tukeen sekä turvallisten aikuisten saatavilla oloon. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.)

Kehittämistyön tarkoituksena on seksuaaliterveyden edistäminen. Kehittämistyön tavoitteena on lisätä tietoutta lapsen seksuaalisesta kehityksestä ja sen tukemisesta. Kehittämistyön tehtävänä on toteuttaa pop up -piste Niinivaaran lastenneuvolassa.

2 Seksuaalikasvatus

Lapset ja nuoret hankkivat vähitellen tietoja seksuaalisuudesta ja heille alkaa tulla kehoon, intiimeihin suhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyviä mielikuvia, arvomaailmaa, asenteita ja taitoja. Tiedon saamista tapahtuu sekä epävirallisten että virallisten lähteiden kautta. Epävirallisia lähteitä ovat esimerkiksi lapsen vanhemmat. Vanhempien osuus tiedon annossa on sitä suurempi, mitä pienempi lapsi on kyseessä. Seksuaalikasvatus ei aikaista seksuaalisten suhteiden aloittamista, vaan tutkimuksien mukaan seksuaalikasvatus myöhästyttää sitä. (Bildjuschkin, Klemetti, Kulmala, Luoto, Nipuli, Nykänen, Parekh, Raussi-Lehto & Surcel 2016, 46.)

Seksuaalikasvatus on seksuaalisuuden tiedollisten, tunteisiin ja vuorovaikutukseen liittyvien, sosiaalisten ja fyysisten näkökohtien tiedon saamista. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus perustuu World Health Organizationin suositukseen. Seksuaalikasvatus alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Tavoitteena on tukea ja suojella seksuaalista kehitystä. Seksuaalisuuden portaat ovat suomalainen ja kokonaisuuden huomioiva seksuaalisuuden kehittymisen malli. Mallissa yhdistyy järjen, tunteen ja biologisen tason kehitys sekä seksuaalisuuden sosiaaliset ulottuvuudet. (Väestöliitto 2019g.)

Seksuaalikasvatuksen tärkeimmät tavoitteet varhaislapsuudessa ovat tietämys itsestä, tietämys erilaisista perheistä ja vastaaminen lapsen kysymyksiin (Balter, Rhijn & Davies 2016, 35). Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus kattaa kehoon, itsestään huolehtimiseen, minäkuvaan, itsetuntemukseen, tunteisiin, käyttäytymiseen, ihmissuhteisiin ja turvataitoihin liittyvää informaatiota. Kattavalla ja ikätason huomioon ottavalla seksuaalikasvatuksella voidaan vahvistaa lapsen tietoja ja taitoja, ja sen kautta myös elämäntaitoja ja itsesuojelua sekä seksuaalisuutta

positiivisena voimavarana. (Väestöliitto 2019g; Saksan liittovaltion terveystasvatuskeskus, WHO:n Euroopan aluetoimisto & kansainvälinen työryhmä 2010.) Lapsen seksuaalisen kehityksen ja tunne-elämän pohjan luo vanhemman luoma hyvä perusturvallisuus ja vuorovaikutus (Hermanson 2019).

Hyvä seksuaalikasvatus sisältää ikätasoisesti sopivan verran oikeaa tietoa. (Väestöliitto 2019g; Saksan liittovaltion terveystasvatuskeskus, WHO:n Euroopan aluetoimisto & kansainvälinen työryhmä 2010.) Esimerkiksi, kun 4-vuotias lapsi kysyy mistä vauvat tulevat, on vastaus ”äidin vatsasta” usein riittävä vastaus. Lapselle ei tulisi sanoa, että hän on liian pieni puhumaan asiasta. Myöhemmässä iässä asiaa voi käsitellä perusteellisemmin lapsen kanssa. (Saksan liittovaltion terveystasvatuskeskus, WHO:n Euroopan aluetoimisto & kansainvälinen työryhmä 2010.)

Lapsen ymmärrystä ei kannata aliarvioida, sillä vaikka lapsi ajattelee hyvinkin konkreettisesti, hän haluaa kysymyksiinsä vastauksia. Kuitenkin vaikeista asioista kerrottaessa tulee yrittää kertoa asioista niin, että lapsi ymmärtää. Lapsen ei pidä saada nähdä sukupuolilyhdyntää. Jos näin kuitenkin tapahtuu, lapselle tulee selittää, että joskus ihmiset pitävät toisistaan todella paljon ja sen takia haluavat tehdä yhdessä asioita, jotka voivat tuntua hurjalle. (Hermanson 2019.)

Seksuaalikasvatus ei saa olla pelottelevaa tai tuomitsevaa. Siinä on annettava voimaannuttavaa ja lasten seksuaalisiin oikeuksiin liittyvää tietoa. Seksuaalikasvatus sisältää myös taitoja, jotka auttavat lasta pärjäämään ihmissuhteissa sekä kehon ja tunteiden kanssa iän ja kehitystason mukaisesti. Seksuaalikasvatukseen kuuluu myös asenteet, jotka ovat ihmisen käyttäytymistä ohjaavia perusperiaatteita. Lapsen on hyvä kokea olevansa turvassa ja arvokas. Asenteet näkyvät lapsille aikuisen ohjauksessa ja tätä kautta lapsi omaksuu ne itselleen. (Väestöliitto 2019g.)

Lapset ja nuoret ovat seksuaaliterveyden edistämisen näkökulmasta ratkaisevassa asemassa. Heidän tulee saada tietoa seksuaalisuuden riskeistä ja seksuaalisuudesta rikkautena oppiakseen suhtautumaan seksuaalisuuteen positiivisella ja vastuullisella tavalla. Näin he voivat toimia vastuullisesti niin itseään, kuin

muita yhteiskunnan jäseniä kohtaan. Seksuaalikasvatukselle on luotu standardit. Standardeissa on määritelty, mitä minkäkin ikäiselle lapselle olisi hyvä kertoa seksuaaliterveydestä. (Saksan liittovaltion terveystieteiden tutkimuskeskus, WHO:n Euroopan aluetoimisto & kansainvälinen työryhmä 2010.)

Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa lapsille ja nuorille annetaan neutraalia, tieteellisesti todistettua tietoa seksuaalisuuden kaikista näkökulmista. Tietojen pohjalta heitä autetaan kehittämään taitoja, joiden turvin he voivat toimia. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus auttaa osaltaan kehittämään vastuullista ja ennakkoluulotonta suhtautumistapaa sekä rakentamaan oikeudenmukaisia yhteiskuntia. (Saksan liittovaltion terveystieteiden tutkimuskeskus, WHO:n Euroopan aluetoimisto & kansainvälinen työryhmä 2010.)

Seksuaalikasvatuksen lähestymistapa, jossa seksuaalisuus nähdään ihmisen voimavarana, auttaa lapsia ja nuoria kehittämään keskeisiä taitoja. Näiden taitojen turvin lapset ja nuoret voivat päättää itse seksuaalisuudestaan eri kehitysvaiheissa. Seksuaalikasvatuksen tarjoamat taidot ovat erittäin tärkeitä, jotta lapset ja nuoret osaavat suojautua mahdollisilta riskeiltä. Seksuaalikasvatus on myös osa yleistä kasvatusta ja se vaikuttaa lapsen persoonallisuuden kehittymiseen. Se on ennaltaehkäisevää, mutta voi myös parantaa elämänlaatua, terveyttä ja hyvinvointia. (Saksan liittovaltion terveystieteiden tutkimuskeskus, WHO:n Euroopan aluetoimisto & kansainvälinen työryhmä 2010.)

Turvataitokasvatus tarkoittaa, että lapsille ja nuorille opetetaan taitoja, joilla he voivat välttyä joutumasta kiusaamisen, väkivallan, ahdistelemisen tai seksuaalisen hyväksikäytön tilanteisiin. Siinä opetetaan myös suojelemaan itseään ja puolustamaan omia rajojaan. Turvataitokasvatuksella tuetaan lapsen ja nuoren kehitystä ja kasvua. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019c.)

3 Seksuaalisuuden portaat

3.1 Seksuaalisuuden portaiden sisältö

Seksuaalisuuden portaat kuvaavat lapsen seksuaalisuuden kehityksen vaiheita. Alle kouluikäisillä lapsilla seksuaalisen kehityksen vaiheita on neljä. Jokainen seksuaalisuuden porras on tärkeä osa lapsen kehitystä. On tärkeää, että vanhemmilla on ymmärrystä lapsen seksuaalisuuden kehityksestä. Lapsen tunteita, esimerkiksi ihastumista ja rakastamista, olisi tärkeää kuunnella ja tukea. Seksuaalisuuden portaiden mukaiset vaiheet alkavat 0–4-vuotiaana ”olen ihana” -vaiheella. 2–8-vuotiaalla lapsella seksuaalisuuden kehityksen vaihetta kutsutaan tykkäyskaveriksi. ”Vanhemman ihailu” -vaihe sijoittuu 3–9-vuotiaan lapsen seksuaaliseen kehitykseen ja 6–12-vuotiaana seksuaalisuuden kehityksen vaiheena on ”idoli ihastuttaa”. (Väestöliitto 2019a.)

Lapsen seksuaalikasvatuksessa tulee arvostaa lapsen omaa kehitysvaihetta. Lapsen on hyvä saada omassa kehitysvaiheessaan hänelle tarpeelliset tiedot ja taidot. Lasta ei tarvitse rasittaa asioilla, joita hän ei vielä pysty ymmärtämään tai jotka ovat pelottavia. (Väestöliitto 2019b.)

3.2 Olen ihana

”Olen ihana” -kehitysvaiheessa lapsi tutkii omaa kehoaan. Sormia ja varpaita maistellaan ja löydetään omat ruumiinosat, mukaan lukien omat sukupuolielimet. Jokainen kehon osa on lapselle hieno. Lapsi arvostaa jokaista kehonsa osaa ja hyväksyy ne sellaisenaan. Sukupuolielimiä aletaan koskettelemaan varhain. Se tuo lapselle mielihyvää, turvallisuuden tunnetta ja lohtua. (Väestöliitto 2019c; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 120-122.)

Vauvalle on tärkeää saada läheisyyttä, kosketusta ja huolenpitoa. Myös varhainen vuorovaikutus on lapsen kehitykselle tärkeää. Katsekontaktilla, hymyllä, eleillä ja puhesävyillä voi viestittää paljon asioita lapselle. Nämä asiat rakentavat

kykyä rakastavaan ja syvälliseen ihmissuhteeseen koko elämän ajaksi. Turvallisuuden tunne on tärkeä asia vauvalle. Vauva tunnistaa ja nauttii siitä, kun hän herättää iloa ja rakkauden tunnetta muissa ihmisissä. (Väestöliitto 2019c; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 120-122.)

Lapsi on hyvin utelias, eikä häpeile asioita. Myös vanhemman olisi hyvä olla utelias ja ihmettelevä. Lapsi tutustuu kehoonsa ja muihin asioihin yleensä leikin kautta. Samalla lapsi opettelee kehon osien nimiä ja on tärkeää opettaa lapselle, että jokainen kehon osa on arvokas. Lasta voi ohjata, että tapana ei ole tietyissä tilanteissa olla alasti tai kaivella ja tutkiskella paikkojaan, mutta yksin ollessaan näin saa tehdä. Käytöstapoja on hyvä opettaa lapselle tuottamatta hänelle häpeän tunnetta. Lapselle opetetaan ajallaan pyllyn pyyhkimisen ja alapesujen hoito itse. Sukupuolielimet ovat lapsen omaa yksityisaluetta, jota ei kosketeta ilman lupaa tai hyvää syytä. Tuen avulla lapsi alkaa ottaa omaa kehoaan haltuunsa. Näin lapsi oppii oikeutensa omaan koskemattomuuteen ja kunnioittamaan myös toisten kehoja. (Väestöliitto 2019c; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 120-122)

3.3 Tykkäyskaveri

2–8-vuotias lapsi kokee paljon myönteisiä tunteita. Lapsi iloitsee paljon pitämistään asioista. Hellyys ja ihailu ovat lapselle tärkeitä asioita. Tässä iässä lapsi alkaa myös pohtia ihastuksen ja kaveruuden eroa. Niin sanottuja tykkäyskavereita saatetaan halailla, helliä tai pussailla. Vaikka lasta kiinnostavat jo eri sukupuolet, yleensä tässä iässä tykästymisiin ei ole sukupuolella väliä. Lapsen temperamentti vaikuttaa paljon käyttäytymiseen näissä tilanteissa, osa lapsista näyttää tunteensa avoimemmin ja osa on varovaisempia. Lapsen on hyvä toimia itselle luontaisella tavalla. (Väestöliitto 2019d; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 123-124.)

Lapsilla on yleensä halu miellyttää toisia ja saada kavereita. On tärkeää opettaa lapselle, millainen käytös toisia kohtaan on sopivaa, jotta lapsi osaisi toimia toisten kanssa hyvin ja kunnioittavasti. Lapsi kokee tykästymisen voimakkaana ja

lapsesta joku kivalta tuntuva juttu voi toisesta ihmisestä tuntua pahalta. On tärkeää opettaa lapselle, että oma tunne ja toisen tunne voivat erota. Lapselle voi opettaa, että omien tunteiden ilmaisu on hienoa ja toisen tunteista voi kysyä. (Väestöliitto 2019d; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 123-124.)

3.4 Vanhemman ihailu

3–9-vuotiaana lapselle on tyypillistä osoittaa paljon rakkauttaan kaikkea ympärillä olevaa kohtaan. Lapsi ottaa muista ihmisistä mallia, kuinka rakkautta osoitetaan. Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen rakastumisen tunnetta. Leikeissä tulevat esille naisena ja miehenä tai tyttönä ja poikana olemiset, ja lapset saattavatkin esittää vastakkaista sukupuolta leikeissään. Tällä tavoin lapset tutustuvat sukupuolirooleihin ja tuovat esille omia ajatuksiaan sukupuolien rooleista. Vanhempien on tärkeää puhua molemmista sukupuolista arvostaen ja luoda salliva ilmapiiiri sille, että sukupuolilla ja niiden rooleilla leikkittely on sallittua. (Väestöliitto 2019e; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 125-127.)

Suuri osa lapsista rakastuu leikki-ikäisenä toiseen vanhempaansa. Pojat rakastuvat tyypillisimmin äitiinsä ja tytöt isäänsä. Joskus rakastumisen kohde voi myös olla joku muu aikuinen. Lapsi rakastuu tuttuun ja turvalliseen aikuiseen. Rakastumalla lapsi tavoittelee rakkauden tunnetta, eikä aikuisten luomaa rakkaussuhdetta. Lapsi voi olla myös mustasukkainen. Tässä vaiheessa kannattaa opettaa lapselle järjen käyttöä rakkauden tuntemuksen ohella, kaikkea ei voi saada tai omistaa. (Väestöliitto 2019e; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 125-127, Hermanson 2019.)

3.5 Idoli ihastuttaa

6–12-vuotiaan lapsen elinpiirin laajetessa myös rakkauden kohteet voivat muuttua kaukaisemmiksi, kuten julkisuuden henkilöiksi. Myös esimerkiksi opettajaan tai harrastuksen ohjaajaan saatetaan ihastua. Ihastumisen kohteesta haaveillaan, vaikka todellisuudessa suhde olisikin mahdoton. Unelmointi antaa nuorelle

tyytytystä ja opettaa nuorta viihdyttämään itseään mielikuvituksensa avulla. Omaa roolia etsitään idolista haaveilun kautta. (Väestöliitto 2019h; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 127-128; Santalahti 2017.)

Vanhemman ei tule tyrmätä lapsen unelmia ja haaveita, vaan tukea niitä. Kuitenkin on hyvä muistuttaa todellisuudesta esimerkiksi pohdiskelemalla, millaista elämä olisi todellisuudessa ihastuksen kohteen kanssa. (Väestöliitto 2019h; Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 127-128.) Lapselle voi tulla mielikuvia, että ei riitä omana itsenään. Vanhemman tulisi tällöin kertoa, että lapsi on omana itsenään riittävä. Aikuisen tulisi myös asettaa lapselle turvalliset rajat liittyen ihastumisiinsa. (Santalahti 2017.)

4 Lapsen seksuaaliterveys

4.1 Seksuaaliterveys ja seksuaalioikeudet

Seksuaaliterveys tarkoittaa seksuaalisen hyvinvoinnin tilaa. Se koostuu fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen puolen kokonaisuudesta. Terve seksuaalisuhde ei sisällä väkivaltaa, syrjintää tai pakottamista. Seksuaaliterveyden edellytyksenä onkin kunnioittava ja myönteinen asenne liittyen seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Seksuaalioikeudet ovat osa ihmisoikeuksia, ja ne ovat tunnistettu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Seksuaalioikeuksia ovat esimerkiksi oikeus saada seksuaalikasvatusta ja oikeus kehon koskemattomuuteen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.) Lisäksi seksuaalioikeudet turvaavat ihmisen oikeuden ilmaista ja toteuttaa seksuaalisuuttaan oman seksuaalisen suuntautumisen mukaan, kunnioittaen myös toisten oikeuksia. Jokaisella on myös oikeus yksityisyyteen, oikeus vaikuttaa omaan seksuaalisuuteen liittyvään päätöksentekoon ja oikeus tasa-arvoon. Seksuaalioikeuksien toteutuminen on tärkeä asia ihmisen hyvinvoinnin kannalta. (Ilmonen & Korhonen 2015, 4, 6.)

Seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa ikätasoisuus ja oikea-aikaisuus ovat tärkeitä asioita. Lapsen pitää saada olla lapsi ja hänen kehitysvaihettaan täytyy arvostaa. Se tarkoittaa, ettei lasta rasiteta aikuisten vastuilla tai asioilla, joita hän ei pysty vielä ymmärtämään tai jotka voivat pelottaa. Ikätasoisuus tarkoittaa myös sitä, että lapsi myös saa ikäisekseen tarpeelliset ja hyödylliset tiedot, taidot ja asenteen. (Väestöliitto 2019f.)

4.2 Sukupuoli-identiteetin merkitys

Sukupuoli on keskeinen tapa määritellä lasta. Esimerkiksi vauvan syntyessä sukulaiset kysyvät onko lapsi tyttö, vai poika ja monesti sukupuoli tiedetään jo raskausaikana. Lapsen persoona on kuitenkin muutakin kuin sukupuoli, eli persoonallisuus ei ole sidoksissa sukupuoleen. Sukupuoli on yleensä biologisesti täysin selvä, mutta siihen vaikuttavat myös sen ilmentymiset sosiaalisesti, kulttuurisesti ja rakenteellisesti. Sukupuolen ääripäinä voidaan ajatella feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta. Jokainen ihminen omaa eri verran näitä piirteitä ja jokainen määrittelee feminiiniset ja maskuliiniset piirteet omassa mielessään. Jonkun mielestä maskuliinisuutta on olla karski ja komenteleva kuin jonkun mielestä se on olla turvallinen ja lempeä. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 147-148.)

Sukupuolissa on paljon enemmän samanlaisuutta kuin erilaisuutta. Aikuiset voivat hämmentyä, jos lapsi ei sovi synnynnäiseen sukupuoleen tai aikuisen oletukseen sukupuolesta. Jo pienikin lapsi voi kokea, ettei biologinen sukupuoli tunnu oikealta, jolloin hän saattaa ilmoittaa olevansa toista sukupuolta ja käyttäytyä siihen liitetyn roolin mukaisesti. Vanhemman tulee tukea erilaisia tyttöinä ja poikana olemisen muotoja. Se merkitsee sitä, että vanhempi antaa lapsen löytää oma tapansa ilmentää omaa identiteettiään. Sukupuolisensitiivisessä kasvatuksessa puretaan, avataan ja laajennetaan sukupuolirooleja ja käyttäytymismalleja. Pojat voivat esimerkiksi hoivata vauvoja ja tytöt kiipeillä puissa, tai tehdä aivan mitä itse haluavat. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 149-150.)

4.3 Normaali ja epänormaali seksuaalinen käyttäytyminen

Monet aikuiset pähkäilevät, kuinka erottaa toisistaan lasten ”normaali seksuaalinen leikki” ja sellainen käytös, joka voi kieliä, että lapsella on jokin ongelma liittyen seksuaalisuuteen. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 87.) Jos lapsen seksuaalinen käyttäytyminen on iloista ja uteliasta, siitä ei yleensä ole syytä huolestua. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2019.)

Avoin kiinnostus sukupuolielimiä ja sukupuolten välisiä eroavaisuuksia kohtaan ja seksuaaliset leikit ovat yleistä alle kouluikäisillä lapsilla (Korkman 2013). Tutkimuksen mukaan noin 40 prosentilla lapsista esiintyy varhaislapsuudessa itsensä koskettelua ja itsetyydytystä eli unnutusta. Näitä esiintyy lapsella erityisesti uniaikoina, mutta myös esimerkiksi ruoka-aikoina ja wc-käyntien yhteydessä. (Balter, Rhijn & Davies 2016, 35.) Lapsen seksuaalinen käyttäytyminen on huolestuttavaa, mikäli siitä puuttuu ilo ja spontaanisuus ja jos siitä tulee pakonomaista tai väkivaltaista (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2019.)

5 Terveydenhoitajan rooli lapsen seksuaalisen kehityksen tukemisessa

Lapsen seksuaalinen kehitys tulee ottaa puheeksi terveydenhoitajan ja lääkärin toimesta lastenneuvolassa. Osana lapsen kokonaiskehitystä tulisi keskustella myös lapsen seksuaalisesta kehityksestä. Seksuaalisuuteen koskevista asioista tiedon antaminen ennakoivasti voi auttaa monia vanhempia lapsen kasvatuksessa. Vanhempien omat asenteet, toimintatavat ja -mallit seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa vaikuttavat siihen, kuinka lapsi kokee seksuaalisuuden vanhempana. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 201.)

Terveydenhoitajan tehtävänä on auttaa vanhempia lapsen seksuaalisen kehityksen tukemisessa. Seksuaalisen kehityksen tukemista ja seksuaaliterveyden neuvontaa tulisi antaa vanhemmille ikäkausitarkastuksissa huomioiden lapsen ikä,

kasvu ja kehitys. Neuvontaa annetaan lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet huomioiden. Tärkeintä on huomioida lapsen tarpeet ja vastata niihin. Lapsen seksuaalioikeuksista on myös hyvä keskustella neuvolassa. Lapsella on oikeus fyysiseen koskemattomuuteen ja oman kehon itsemääräämisoikeus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.)

Terveystarkastajan tulisi ottaa neuvolakäynnillä puheeksi lapsen ikäkaudelle tyyppilliset asiat liittyen seksuaaliterveyteen. Terveystarkastuksissa huomioitavia asioita lapsen seksuaaliterveydessä ovat 0-6 kuukauden iässä läheisyyden ja hellimisen tärkeys lapsen sosiaaliselle ja emotionaalille kehitykselle. Vuoden ikäiselle lapselle ajankohtaista on siistiksi ja potalle oppimisen taitojen opettelu ja näistä on hyvä keskustella neuvolassa. Lapselle on alkanut myös rakentua itsearvostus ja turvallisuuden tunne. Huomiota on kiinnitettävä neuvolassa silmiin katsomiseen sekä rakkauden ja kiintymyksen osoituksiin. (Ryttyläinen-Korhonen, Ala-Luhtala 2017, 184-186.)

Kahden vuoden ikäisen lapsen kohdalla neuvolassa tulee huomioida lapsen sukupuoli-identiteetin muodostuminen ja omiin sukupuolielimiin tutustuminen. Lapsi on myös alkanut opetella sosiaalisia normeja. 3–4-vuotias lapsi kykenee jo puhumaan seksuaalisuudesta sekä ymmärtää erilaisuutta. Omaan seksuaalisuuteen liittyvät leikit, kuten lääkrileikit, yleistyvät ja ne tulisi lapselle sallia. 5–6-vuotiaan lapsen kohdalla on tärkeää keskustella turvataidoista, sillä lapsi opettelee omia rajojaan ja oikeuksiaan. Tärkeää on kertoa lapselle, kuinka pitää puolensa vaaratilanteissa ja kuinka niistä selviydytään. Lapsi myös oppii kunnioittamaan omaa ja muiden kehoa. (Ryttyläinen-Korhonen & Ala-Luhtala 2017, 184-186.)

Neuvolassa seksuaalisuusterveysneuvonta tulee suunnitella niin, että ohjauksen lähtökohdaksi on myönteinen käsitys seksuaalisuudesta. Myös tyttöjen ja poikien erot tulee huomioida. Neuvolassa vanhempia ohjataan tukemaan lapsen tasapainoista seksuaalista kehitystä. (Ryttyläinen-Korhonen & Ala-Luhtala 2017, 187.)

6 Kehittämistyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä

Kehittämistyön tarkoituksena on seksuaaliterveyden edistäminen. Tavoitteena on lisätä tietoutta lapsen seksuaalisesta kehityksestä ja sen tukemisesta. Kehittämistyön tehtävänä on toteuttaa pop up -piste Niinivaaran lastenneuvolassa.

7 Menetelmälliset valinnat

7.1 Toiminnallinen kehittämistyö

Kehittämistyö tarkoittaa systemaattista toimintaa tutkimuksen tuloksena ja/tai käytännön kokemuksen kautta saadun tiedon käyttämistä esimerkiksi uusien menetelmien ja järjestelmien aikaansaamiseksi, tai olemassa olevien olennaiseen parantamiseksi (Tilastokeskus 2019). Karelia-ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijalla on valmistuessaan sekä terveydenhoitajan että sairaanhoitajan pätevyys. (Karelia-ammattikorkeakoulu 2019). Terveydenhoitajakoulutukseen kuuluu sairaanhoitajaopinnoissa tehtävän opinnäytetyön lisäksi kehittämistyö.

Ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön voi tehdä toiminnallisena, laadullisena tai määrällisenä. Toiminnallinen opinnäytetyö on yleensä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Se voi olla esimerkiksi ohje, ohjeistus tai opastus. Se voi myös olla tapahtuman järjestäminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja raportointi. Opinnäytetyön on hyvä olla työelämälähtöinen, käytännöllinen, tutkimuksellisuutta osoittava ja tekijöiden tietoja ja taitoja näyttävä. Kirjallinen raportointi on osa toiminnallista opinnäytetyötä. Opiskelijan tulee perehtyä oman ammattikorkeakoulunsa opinnäytetyöohjeisiin, sillä raportin tyyli vaatimukset vaihtelevat. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10, 51, 56.) Tämän kehittämistyön kirjoitusprosessin ohjeena on käytetty Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjetta.

Tämä kehittämistyö on toiminnallinen ja tässä kehittämistyössä noudatetaan toiminnallisen opinnäytetyön periaatteita. Tuotoksena kehittämistyölle on pop up –

piste, jossa annetaan tietoa lapsen seksuaalisesta kehityksestä ja sen tukemisesta Niinivaaran lastenneuvolan asiakkaille. Kehittämistyön tekijät ovat Karelia-ammattikorkeakoulun valmistuvia terveydenhoitajaopiskelijoita. Kehittämistyön menetelmäksi valittiin toiminnallinen, koska kehittämistyön tuotos on pop up -piste.

7.2 Kehittämistyöprosessin vaiheet

Kehittämistyöprosessi aloitettiin elokuussa 2019 pohtimalla kehittämistyölle ai-
hetta ja toimeksiantajaa. Ideoitiin erilaisia kehittämissyöaihteita, joita ehdotettiin
Siun soten Niinivaaran lastenneuvolalle. Toimeksiantajalle mieluisin aihe oli lap-
sen seksuaalinen kehitys ja sen tukeminen. Toteutustapana toimeksiantaja toivoi
pop up -pistettä neuvolan odotusaulaan.

Kehittämistyön tietoperustaa aloitettiin kirjoittamaan heti aiheen varmistuttua. Lo-
kakuussa 2019 alkoi työharjoittelut, jonka aikana pidettiin taukoa kirjoittamisesta.
Kirjoitusprosessia jatkettiin joulukuussa 2019. Joululomalla pidettiin taukoa kir-
joittamisesta ja kehittämissyöprosessin pariin palattiin tammikuun alussa. Tammi-
kuussa tavattiin toimeksiantajan kanssa. Samalla kirjoitettiin toimeksiantosopi-
mukset ja sovittiin pop up -pisteelle toteutuspäivä. Tammikuussa suunniteltiin
pop up -pistettä ja kirjoitettiin kehittämissyön tietoperusta loppuun. Tammikuun
lopussa suunniteltiin ja askarreltiin materiaalia pop up -pisteelle. Helmikuussa oli
pop up -pisteen toteutus Niinivaaran neuvolassa. Helmikuun ja maaliskuun ai-
kana kirjoitettiin kehittämissyön kirjallinen raportti valmiiksi. Valmis kehittämissyö
esitetään kehittämissyöseminaarissa huhtikuussa 2020.

7.3 Toimeksianto ja kohderyhmä

Siun soten alueella on 27 lastenneuvolaa. Lastenneuvolan tavoitteena on turvata
lapsen kasvu, kehitys ja terveenä pysyminen. Neuvolassa seurataan lapsen ko-
konaisvaltaista kasvua. Lastenneuvolassa tuetaan ja ohjataan vanhempia lasten
kasvatuksessa. Lastenneuvolapalvelut ovat tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille

ja heidän perheilleen. (Siun sote 2019.) Toimeksiantajana on Siun soten Niinivaaran lastenneuvola. Kohderyhmänä on neuvolassa asioivat perheet, joihin on syntymässä lapsi tai jossa on alle kouluikäisiä lapsia.

Kohderyhmän tuntemus on tapahtuman järjestämisessä erittäin tärkeää, sillä tapahtuman olisi hyvä palvella kohderyhmäänsä, jotta tapahtuma ajaisi tarkoitustaan. Jos tapahtuma ja kohderyhmä eivät kohtaa, on seurauksena huono tapahtuma. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2019.) Tämän kehittämistyön kohderyhmänä on lapsiperheet. Kehittämistyön tekijöillä on kokemusta ja tietoa lapsiperheiden kanssa toimimisesta työharjoitteluiden ja opintojen kautta.

7.4 Pop up -pisteen suunnittelu ja toteutus

Kehittämistyön idean ja tavoitteiden tulee olla tiedostettuja, pohdittuja ja perusteltuja. Tämän vuoksi on hyvä tehdä toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelmassa kerrotaan, että mitä, miten ja miksi tehdään. Sen ensisijainen merkitys on jäsentää tekijöille, mitä he ovat tekemässä. Lisäksi se osoittaa tekijöiden kykenevän johdonmukaiseen päättelyyn. Lisäksi suunnitelma on lupaus itse tekemisestä. Tärkeää on myös huomioida aiheen kohderyhmä ja tarpeellisuus, sekä tarkastella omia kykyjä aiheen esittelyyn. (Vilkka & Airaksinen 2003, 26-27.)

Tapahtuman suunnittelussa tulee huomioida tapahtuman järjestäminen, markkinointi ja tiedottaminen (Etelä-Pohjanmaan liitto 2019). Kehittämistyön toteutuksesta eli pop up -pisteestä tehtiin mainos (liite 1), joka laitettiin ilmoitustaululle, sekä pieniä mainoksia (liite 2), joita neuvolan terveydenhoitajat jakoivat asiakkailleen ennen tapahtumaa.

Pop up -pisteen ajankohta oli helmikuun kolmas päivä 2020. Pop up -piste sijaitsi Niinivaaran neuvolan odotusaulassa, johon on neuvolan asiakkailta vapaa pääsy. Tuolloin neuvolassa oli lääkäripäivä, joten asiakkaita oli enemmän kuin muina viikonpäivinä. Pop up -pisteen kesto oli kellonaikoina 9-11 ja 12-14. Aikataulua pop up -pisteelle ei voinut tarkemmin suunnitella, sillä pop up -pisteellä asiakkaat

tulivat ja lähtivät oman kiinnostuksensa mukaan. Tapahtumapäivänä pop up -pistettä alettiin pystyttämään kello 8.30, jotta piste oli valmiina kello 9.00. Tapahtuman loppuessa kello 14 pop up -piste raivattiin. Nämä kellonajat valittiin, koska tällöin neuvolalla on eniten asiakkaita. Pop up -pisteellä kerrottiin vanhemmille erilaisen materiaalin ja keskustelun avulla lapsen seksuaalisuuden kehityksestä ja kuinka tukea sitä.

Pisteelle oli askarreltu seksuaalisuuden portaat, jotka toivat pisteelle visuaalisuutta (Liite 6). Ne näkyivät ja antoivat tietoa myös ohikulkeville ihmisille. Pisteellä oli myös luettavana Vehkaojan, Cacciatoren & Ingman-Fribergin (2019) kirjoittama Uteliaana seksuaalisuudesta -tietovihko. Pop up -pisteellä oli myös tietokone, jonka avulla voitiin näyttää netistä sähköistä materiaalia asiakkaan pyytessä. Pop up -pisteellä oli myös tulostettuna Kauppisen, Cacciatoren, Ingman-Fribergin, Larun ja Saloheimon kirjoittama (2020) Miten tukea lapsen seksuaalista kehitystä ikätason mukaan? -taulukko, johon on koottu seksuaalikehitys iän mukaan. Pop up -pisteellä oli myös esittelyssä kaksi kirjaa aiheesta, joista vanhemmat voivat tarvittaessa hakea lisätietoa. Kirjat ovat Korteniemi-Poikelan ja Cacciatoren 2015 Seksuaalisuuden portaat ja Cacciatore ja Korteniemi-Poikelan 2019 Rakkaus, ilo, rohkeus : seksuaalisuuden portaat.

Pop up -pisteelle oli askarreltu posterit, johon on laitettu kortteja, mitkä sisälsivät erilaisia väittämiä liittyen lapsen seksuaaliseen kehitykseen (Liite 5). Kortin toisella puolella oli kerrottu, oliko väittäminen totta vai tarua ja osassa korteista löytyi hieman lisätietoa aiheesta (Liite 3). Korttien väittämät oli koottu kehittämistyön tietoperustasta. Korttien avulla voitiin käydä keskustelua vanhempien kanssa ja ne toivat toiminnallisuutta pop up -pisteelle.

7.5 Pop up -pisteen arviointi

Tavoitteiden saavuttamisen arviointiin on hyvä oman arvioinnin tueksi kerätä palautetta kohderyhmältä. Palautteessa on hyvä kysyä arviota tapahtuman onnistumisesta ja sen merkittävydestä kohderyhmälle. Voi myös kysyä sen ammatillisesta kiinnostavuudesta, koska opinnäytetyön tulisi olla ammatillisesti

kiinnostava. Myös työn toteutustavasta ja käytännön järjestelyiden onnistumisesta on hyvä kysyä arviota. (Vilkka & Airaksinen 2003, 157-158.)

Kehittämistyöstä kerättiin palautetta kirjallisten palautelomakkeiden kautta (liite 4). Palautelomakkeen avoimet kysymykset olivat: ”1. Lisäikö tämä pop up -piste tietouttasi lapsen seksuaalisesta kehityksestä ja sen tukemisesta?”, ”2. Millaiseksi koit pop up -pisteen ulkoasun?” ja ”3. Ruusut ja risut. Mikä pop up -pisteellä oli hyvää ja mitä voisi kehittää?”. Osa kävijöistä ei kerennyt tai halunnut antaa kirjallista palautetta. Kuitenkin kirjalliseen palautelomakkeeseen vastasivat seitsemän henkilöä.

Ensimmäiseen palautelomakkeen kysymykseen kaikki vastasivat myönteisesti. Lisäksi samaiseen kysymykseen vastattiin, että ”lisäsi halua ottaa selvää aiheesta, sekä huomioida aiheita arjessa” ja myös vastattiin, että ”aiemmin en tienynyt seksuaalisuuden ikävaiheista”. Yksi vastaajista kertoi tiedon lisääntyneen entisestään, vaikka hänellä oli jo pohjatietoa aiheesta. Yksi vastaajista kommentoi: ”Kiva kun tällaisia järjestetään. Tärkeä aihe.”

Toisen palautekysymyksen mukaan pop up -pisteen ulkoasu koettiin värikkääksi, helposti lähestyttäväksi, informatiiviseksi, positiiviseksi, ihan hyväksi ja toimivaksi. Yhdessä palautelomakkeessa luki: ”Hyvä, selkeä ja mukavat värit myös lapsille.” Pop up -pisteen ulkoasua kuvattiin myös: ”Mielenkiintoinen ja sisälsi paljon infoa. Jos olisi kiire ei ehkä ehtisi tutustua”. Kysymykseen vastattiin myös: ”Selvä ja tarkka. Kerrottu selkeästi mistä saa lisää tietoa tarvittaessa”.

Kolmanteen kysymykseen oli vastattu kuudessa palautelomakkeessa. Kysymykseen oli vastattu: ”+ Erittäin hyvä aihevalinta, hyvät ja monipuoliset materiaalit.” Yhden palautteen mukaan piste oli monipuolinen ja pätevä. Käytännönläheiset esimerkit koettiin hyväksi. Yksi vastaajista koki hyväksi sen, että pop up -pistettä ei tyrkytetty, vaan odotettiin hyvää hetkeä lähestymiseen. Yksi vastaajista kehuu esittäjien mukavaa ja rauhallista otetta sekä tärkeää aiheita. Yksi koki pop up -pisteen olleen ammattitaitoinen, mutta esittäminen olisi hänen mielestään voinut olla parempaa. Yksi vastaajista toivoi myös askartelujuttua lapsille.

Myös Niinivaaran lastenneuvolan terveydenhoitajat antoivat kehittämistyöstä kirjallista vapaata palautetta: ” Pop-up piste oli oma-aloitteisesti suunniteltu ja sen toteutus oli hyvä. Piste oli hyvin sijoitettu neuvolan aulaan ja se oli lisäksi houkuttelevan näköinen. Otitte kontaktia asiakkaisiin hyvin ja kerroitte asiakkaille kattavasti aiheesta. Posterit olivat hyvät. Ne olivat värikkäät, mutta selkeät ja fontti oli riittävän iso. Postereista myös hyötyä jatkossa, kun asiakkaat voivat vapaasti lukea niitä neuvolan aulassa. Kaiken kaikkiaan erinomainen aihevalinta ja hyvä toteutus. Yhteistyö ollut sujuvaa ja olette olleet itseohjautuvia.”

8 Pohdinta

8.1 Toteutuksen tarkastelu

Mielestämme pop up -piste sujui hyvin ja kehittämistyön tavoitteisiin päästiin. Pop up -pisteen toteutus meni pääosin suunnitelmiamme mukaan. Kävimme niitä asioita läpi, joita olimme suunnitelleet. Pääsimme kertomaan seksuaalisuuden portaista, siitä kuinka puhua seksuaalisuuteen liittyvistä asioista lapsille ja ohjaamaan vanhempia, kuinka etsiä lisää tietoa. Opetushallituksen julkaisemaa Seksuaalisuuden portaat (2015) -materiaalia esittelimme vain yhdelle henkilölle, joka oli kasvatusalalla, koska totesimme ennen toteutusta, että ne eivät soveltuneet vanhempien ohjaukseen. Muut materiaalit, postereita lukuun ottamatta, olivat esillä pöydällä (liite 7).

Mielestämme meillä oli pop up -pisteellä juuri sopivasti materiaalia. Oli hyvä, että tietokone oli mukana, jotta pystyi näyttämään Internetistä Väestöliiton sivuja, joista moni esittelemistämme materiaaleista löytyi. Monet vanhemmat olivat kiinnostuneita Cacciatoren & Korteniemi-Poikelan 2019. Rakkaus, ilo, rohkeus : seksuaalisuuden portaat -kirjasta.

Aluksi koimme jännittäväksi ottaa lapsen seksuaalisuuden puheeksi vanhempien kanssa, mikä luultavasti näkyi esitellessämme aihetta. Kuitenkin puhuessamme

aiheesta varmuus keskustella aiheesta kasvoi ja esiintyminen alkoi sujua luontevammin. Oli opettavaista kertoa aiheesta vanhemmille, koska esityksemme asiat jäivät näin vielä paremmin mieliimme ja esiintymistaitomme paranivat. Oli opettavaista ja lisähaasteita toi myös se, että pop up -pisteellä ei ollut tarkkaa esitysrunkoa, jonka mukaan aihe esitellään, vaan aihe esiteltiin aina yksilöllisesti ja asiakaslähtöisesti.

8.2 Luotettavuus ja eettisyys

Virheiden välttämiseksi tutkimuksissa tulee arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan totuuden ja objektiivisuuden kautta. Koherenssiteorian mukaan väite on tosi, jos se on yhtäpitävä muiden jo totuudenmukaisiksi todettujen väitteiden kanssa. Objektiivisuutta tarkasteltaessa tulee arvioida havaintojen luotettavuutta ja puolueettomuutta. Havaintojen puolueettomuudessa tarkastellaan, vaikuttaako tutkijan tausta ja mielipiteet hänen tekemiin havaintoihin tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158-160.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden kriteerein (Kylmä & Juvakka 2007, 127). Tämän kehittämistyön luotettavuutta arvioidaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereiden avulla. Kehittämistyön tietoperusta on varmistettu useammasta lähteestä, mikä vahvistaa tietoperustan luotettavuutta. Tietoperustan lähteet ovat ammattilaisten kirjoittamia, mikä myös lisää kehittämistyön totuudenmukaisuutta. Kehittämistyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä ovat ohjanneet kehittämistyöprosessia.

Uskottavuudella tarkoitetaan, että tehdyn tutkimuksen ja siitä saatujen tulosten todenmukaisuus on todistettu. Tutkimuksen uskottavuutta vahvistaa se, jos tutkimuksen tekijä on ollut riittävän pitkän ajan tekemisissä tutkittavan aiheen kanssa. Tutkimuspäiväkirjan pitäminen vahvistaa tutkimuksen uskottavuutta ja vahvistettavuutta. (Kylmä & Juvakka 2007, 128-129.) Tämän kehittämistyön uskottavuutta lisää se, että kehittämistyössä on käytetty laadukkaita lähteitä ja tieto, mitä on käytetty, on pyritty varmistamaan useasta lähteestä. Ennen kehittämistyön kirjoit-

tusprosessin aloittamista aiheeseen on perehdytty kunnolla, ja kehittämistyön tietoperustassa on käytetty ammattilaisten kirjoittamaa tietoa. Kehittämistyöprosessin aikana on pidetty tutkimuspäiväkirjaa, mihin on kirjattu tarkasti prosessin vaiheita.

Vahvistettavuus tarkoittaa, että tutkimusprosessi on kirjattu niin tarkasti, että prosessin kulkua voidaan seurata kirjausten perusteella. Siirrettävyydellä tarkoitetaan, onko tutkimuksen tulokset siirrettävissä toiseen samankaltaiseen tilanteeseen. Tämän takia tutkimuksen tekijän on annettava riittävästi kuvailevaa tietoa omasta tutkimuksestaan, jotta lukija voi arvioida, kuinka siirrettävissä tutkimus on. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Kehittämistyöhön on kirjattu tarkasti prosessin eri vaiheet, mikä lisää vahvistettavuutta. Kehittämistyössä on kerrottu, kenelle ja mihin käyttöön pop up -piste on toteutettu, mikä lisää kehittämistyön siirrettävyyttä. Kehittämistyössä on kuvattu pop up -piste niin tarkasti, että samanlainen piste olisi toteutettavissa uudelleen.

Refleksiivisyys tarkoittaa, että arvioidaan, kuinka tekijät vaikuttavat työn aineistoon ja prosessiin. Tutkimuksen tekijöiden on oltava tietoisia omasta vaikutuksestaan tutkimusprosessiin. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Kehittämistyön tietoperustassa on käytetty pelkästään alan ammattilaisten luomaa tietoa. Kehittämistyön tekijöiden mielipiteet eivät näy kehittämistyön tietoperustassa, mikä lisää kehittämistyön puolueettomuutta. Kehittämistyön pohdintaosiossa tuodaan esille kehittämistyön tekijöiden mielipiteitä ja ajatuksia.

Riippuvuutta voidaan arvioida Parkkilan ym. (2000) mukaan niin, että onko tutkimus toteutettu tieteellisen tutkimuksen toteuttamista yleisesti ohjaavin periaattein (Tuomi & Sarajarvi 2018,162). Kehittämistyön riippuvuutta lisää se, että kehittämistyön tekemiseen on saatu ohjausta opettajilta prosessin aikana. Kehittämistyön teossa on myös pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja noudattamaan ammattikorkeakoulun ohjeita kehittämistyöprosessin kirjoituksessa.

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan arvioida tiedonväitteiden perustelemisella epäpersoonallisilla kriteereillä, tiedon julkisuuden, puolueettomuuden ja järjestelmälli-

sen kritiikin avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 148-149) Kehittämistyön tietoperustassa ei näy kehittämistyön tekijöiden mielipide, kuitenkin pohdinnassa tuodaan esille myös omia mielipiteitä. Kehittämistyö julkaistaan Theseus-sivustolla, joten kehittämistyön tieto on julkista ja kaikkien saatavilla. Puolueettomuus tarkoittaa, että tekijällä ei ole henkilökohtaisia voiton intressejä tutkimukseen liittyen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149). Kehittämistyön tekijöillä ei ole ollut henkilökohtaisia vaikutteita kehittämistyöprosessiin liittyen. Palautetta kerättiin Niinivaaran neuvolan asiakkailta ja terveydenhoitajilta, jolloin saatiin todellista palautetta pop up -pisteestä.

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan, että noudatetaan eettisesti vastuullisia ja oikeita toimintatapoja. Se tarkoittaa, että noudatetaan rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tietojen käsittelyssä ja tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkimuksessa tulee kunnioittaa muiden tutkijoiden laatimia töitä. Myös rahoituslähteet tulee ilmoittaa tutkimuksessa. Tutkimus tulee suunnitella, toteuttaa ja raportoida yksityiskohtaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151; Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Ry 2020, 14.) Kehittämistyössä on noudatettu rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Kehittämistyön tietoperusta ja pohdinta on kirjoitettu rehellisesti. Tutkijoiden laatimia töitä on kunnioitettu tekemällä asianmukaiset lähdeviitteet. Kehittämistyössä ei ole ollut rahoitusta. Kehittämistyössä ei ole käsitelty henkilötietoja. Palautteet on kerätty anonyymisti.

Ammattikorkeakouluille on laadittu suositukset opinnäytetyöprosesseihin liittyen eettiseen ja hyvään tieteelliseen käytäntöön. Suosituksista on muotoiltu opiskelijalle muistilista, jonka avulla opiskelija voi huolehtia, että toimii eettisesti opinnäytetyössään. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2020, 3, 14.) Kehittämistyöprosessissa on huomioitu opinnäytetyön eettiset ohjeet ja on toimittu niiden mukaisesti.

Plagioinnilla tarkoitetaan toisen ideoiden, tutkimustulosten tai sanamuotojen esittämistä omanaan luvottomasti. Lähdeviitteen puuttuminen tai epämääräinen viit-

taaminen on merkki plagioinnista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997.) Kehittämistyön lähdeviitteet on pyritty tekemään mahdollisimman huolellisesti ja näin on vältetty plagiointia.

8.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöllä opiskelijan on tarkoitus näyttää kykynsä käytännöllisen ammatillisen taidon ja teorian tiedon yhdistämisestä, niin että siitä on jotain hyötyä. Opinnäytetyö kehittää myös monia työelämässä tärkeitä taitoja, kuten ajanhallintaa ja kokonaisuuksien hallintaa. Opiskelija kehittyy myös ilmaisemaan itseään niin kirjallisesti kuin suullisesti. Tämä kaikki on ammatillista kasvua. Tutkinto ei kuitenkaan tee ihmisestä ammatillisesti valmista vaan se on osa ammatillista kasvua. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 159-160).

Kehittämistyön tietoperustaa kirjoittaessa ja perehtyessä aiheeseen kehitimme omaa tietämystämme lapsen seksuaalisuuden kehittymisestä ja sen tukemisesta. Terveystieteiden työhön lastenneuvolassa kuuluu lapsen seksuaalisen kehityksen huomioiminen ja sitä käsitellään terveystieteiden opinnäytetyöissä vain hyvin vähän. Tämän takia oli ammatillisen kasvun takia hyödyllistä perehtyä lapsen seksuaalisuuden kehittymiseen ja tukemiseen tässä kehittämistyössä. Opimme myös terveystieteen roolista lapsen seksuaalisuuden tukemisessa. Myös sen puheeksi ottaminen, ja siitä kertominen on jatkossa myös helpompaa.

Kehittämistyössä kehityimme tiedonhaussa ja sen arvioinnissa. Pop up -pistettä pitäessä kehityimme tiedonantajina ja suullisessa ilmaisussa. Ajankäytön hallintamme kehittyi entisestään. Opinnäytetyöprosessin jälkeen oli tässä kehittämistyössä helpompi suunnitella omaa ajankäyttöään, koska oli jo aiempaa kokemusta laajasta prosessista. Yhteistyötaitomme kehittyivät entisestään toimiesämme toimeksiantajan, ohjaajien ja toistemme kanssa.

8.4 Hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet

Tämä kehittämistyö on tehty Karelia-ammattikorkeakoulussa Siun soten neuvoloiden käyttöön. Kehittämistyötä voi hyödyntää kaikissa Siun soten neuvoloissa. Pop up -piste on helposti toistettavissa, sillä asiakkaille annettu tieto löytyy tästä raportista, ja olemme kuvanneet toimintaamme pop up -pisteellä tarkasti. Telemme posterit, löytyvät jatkossakin Niinivaaran neuvolan seinältä, jossa keräämme tieto on jatkossakin asiakkaiden luettavissa.

Jatkokehittämisaiheena voisi olla esimerkiksi sähköinen tai tulostettava opaslehtinen 0–6-vuotiaiden lasten vanhemmille, joissa käsiteltäisiin kuinka tukea lapsen seksuaalista kehitystä. Myös kouluikäisen lapsen seksuaalisuuden kehittymisestä ja tukemisesta voisi pitää pop up -pisteen. Pop up -pisteellä aihetta voitaisiin käsitellä myös seksuaalisuuden portaiden kautta.

Jatkokehittämisaiheena voisi myös olla kvantitatiivinen tutkimus siitä, kuinka moni vanhemmista on saanut ohjausta lastenneuvolassa liittyen lapsensa seksuaaliseen kehitykseen. Kvalitatiivisen tutkimuksen voisi tehdä vanhempien kokemuksista lapsensa seksuaalisen kehityksen tukemisessa.

Lähteet

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>. 20.1.2020.
- Balter, A., Rhijn, T. & Davies, A. 2016. The development of sexuality in childhood in early learning settings: An exploration of early childhood educators' perceptions. *The Canadian Journal of Human Sexuality*. <https://www.utpjournals.press/doi/full/10.3138/cjhs.251-A3>. 17.1.2020.
- Bildjuschkin, K. Klemetti, R. Kulmala, T. Luoto, R. Nipuli, S. Nykänen, M. Parikh, S. Raussi-Lehto, E & Surcel, H. 2016. Edistä, Ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO9.3.2016.pdf?sequence=3. 30.1.2019.
- Cacciatore, R. & Korteniemi-Poikela, E. 2019. Rakkaus, ilo, rohkeus: seksuaalisuuden portaat.
- Etelä-Pohjanmaan liitto. 2019. Tapahtuma-järjestäjän opas. https://www.epliitto.fi/images/C_57_Tapahtumajarjestajan_opas.pdf. 17.1.2020.
- Hermanson, E. 2019. Alle kouluikäisen seksuaalikasvatus. Duodecim terveyskirjasto. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00307&p_hakusana=seksuaalisuus. 17.12.2019.
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. 2019. Lapsen seksuaalinen kehitys. https://www.hus.fi/sairaanhoito/lasten-sairaanhoito/lastenpsykiatria/lasten_seks_hyv_kaytto/Tietoa/seksuaalinen_kehitys/Sivut/default.aspx. 17.12.2019.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.
- Ilmonen, K & Korhonen, E. 2015. Seksuaalioikeudet. Väestöliitto. https://www.vaestoliitto.fi/@Bin/5048510/va%CC%88esto%CC%88liitto_seksuaalioikeudet_web.pdf. 17.12.2019.
- Ingman-Friberg, S. & Cacciatore R. 2016. Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Väestöliitto. Kustannus Oy Duodecim. Helsinki. 17.12.2019.
- Karelia-amk, Opinnäytetyöryhmä. 2018. OPINNÄYTETYÖN OHJE. https://student.karelia.fi/fi/opinnot/oppari/opinnaytetyo_asiakirjakirjasto/Karelia_opinnaytetyon_ohje.pdf. 17.12.2019.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2019. Koulutus. Terveystenhoitaja. <https://www.karelia.fi/fi/koulutus/amk-tutkinnot/terveydenhoitaja>. 7.1.2020.
- Kauppinen, P. Cacciatore, R. Ingman-Friberg, S. Laru, S. & Saloheimo, A. 2020. Väestöliitto. Miten tukea lapsen seksuaalista kehitystä ikätason

- mukaan? <https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/e74939344c647b03b2f79c875bff3801/1579522001/application/pdf/4122900/Koko%20ik%C3%A4taulukko.pdf>. 20.1.2020.
- Korkaman, J. 2013. Lapsen normaali seksuaalinen kehitys vs. yliseksualisoitunut käytös. Duodecim. Käypähoito-suositus. <https://www.kaypa-hoito.fi/nix01925>. 17.12.2019.
- Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore R. 2015. Seksuaalisuuden portaat. Opetushallitus.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Edita. Helsinki.
- Ryttyläinen-Korhonen, K. & Ala-Luhtala, R. 2017. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135858/URN_ISBN_978-952-302-964-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 17.12.2019.
- Saksan liittovaltion terveystutkimuskeskus. WHO:n Euroopan aluetoimisto & kansainvälinen työryhmä. 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>. 15.10.2019.
- Santalahti, T. 2017. Porras 4: Idoli ihastuttaa. Kustannus Oy Duodecim. <https://www.koulunerveyskirjasto.fi/aihe/seksi/seksuaalisuus-ja-seurustelu/sjs00002>. 20.1.2020.
- Siun sote. 2019. Lastenneuvola <https://www.siunsote.fi/lastenneuvola>. 17.12.2019.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Helsinki. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74223/Opp200414.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 18.10.2019.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. Lastenneuvolakäsikirja. Seksuaaliterveys. <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/hyvinvointi-ja-terveystottumukset/seksuaaliterveys>. 15.10.2019.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b. Seksuaalisuuden ja sukupuolen sanasto. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/seksuaalisuus-puheeksi/seksuaalisuuden-ja-sukupuolen-sanasto. 5.12.2019.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019c. Turvataitokasvatus. https://thl.fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lapsen-kaltoinkohtelu/turvataitokasvatus. 17.12.2019.
- Terveidenhuoltolaki 1326/2010.
- Tilastokeskus. 2019. Käsitteet. Tutkimus ja kehittämistoiminta. https://www.stat.fi/meta/kas/t_ktoiminta.html. 7.1.2020.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.
- Vehkaoja, S. Cacciatore, R. Ingman-Friberg, S. Uteliaana seksuaalisuudesta. 2019. Väestöliitto, HUS & Veikkaus. <https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/ad3ed173103c200a3b3c7468733a2817/1579244672/application/pdf/9351263/Uteliaana%20seksuaalisuudesta%20-tietovihko.pdf>. 17.1.2020.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Tammi. 9-10, 51, 56.

- Väestöliitto. 2019a. Seksuaalisuuden portaat. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/seksuaalisuuden-portaat/. 18.10.2019.
- Väestöliitto 2019b. Ikätasoinen seksuaalikasvatus. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/. 18.10.2019.
- Väestöliitto. 2019c. 1. Olen ihana! https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/1-olen-ihana/. 18.10.2019.
- Väestöliitto. 2019d. 2. Tykkäyskaveri. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/2-tykkayskaveri/. 18.10.2019.
- Väestöliitto. 2019e. 3. Vanhempien ihailu. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/3-vanhempien-ihailu/. 20.10.2019.
- Väestöliitto 2019f. Ikätasoinen seksuaalikasvatus. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/. 5.12.2019.
- Väestöliitto 2019g. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/kokonaisvaltainen-seksuaalikasva/. 6.12.2019.
- Väestöliitto 2019h. 4. Idoli ihastuttaa. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/4-idoli-ihastuttaa/. 6.12.2019.
- World Health Organization. 2015. Sexual health, human rights and the law. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/175556/9789241564984_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 17.12.2019.

Valmistuvat terveydenhoitajat järjestävät

**Pop up -pisteen aiheesta
0-6-VUOTIAAN LAPSEN
SEKSUAALISUUDEN
KEHITTYMINEN JA SEN
TUKEMINEN**

Maanantaina 3.2.2020.

Klo 9-11 ja 12-14.

Paikka: Niinivaaran neuvolan aula.

Nepenmäenkatu 6B, 80200 Joensuu

Tervetuloa!

Ystävällisin terveisin terveydenhoitajaopiskelijat

Annika ja Sari.

Valmistuvat terveydenhoitajat järjestävät pop up -pisteen aiheesta:
0–6-vuotiaan lapsen seksuaalisuuden kehittyminen ja sen tukeminen.

Maanantaina 3.2.2020 klo 9-11 ja 12-14.

Niinivaaran neuvolalla (Nepenmäenkatu 6 B 80200 Joensuu). Tervetuloa!
Pisteellä saat ikäkohtaisesti tietoa ja kerromme kuinka voit tukea lapsesi seksuaalista kehitystä.

Terveisin terveydenhoitajaopiskelijat Annika ja Sari

Vanhempien asenteilla on suuri merkitys lapsen seksuaaliseen kehitykseen.

TOTTA!

Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus kattaa vain kehoon liittyvää informaatiota.

TARUA!

Kokonaisvaltaiseen seksuaalikasvatukseen kuuluu myös itsestään huolehtiminen, minäkuva, tunteet, käyttäytyminen, ihmissuhteet ja turvataidot.

Lapsen seksuaalisen kehityksen ja tunne-elämän pohjan luo vanhemman luoma hyvä perusturvallisuus ja vuorovaikutus.

TOTTA!

Hyvässä seksuaalikasvatuksessa ajatellaan, että kaikki tieto seksuaalisuudesta pitäisi antaa lapselle heti

TARUA!

Hyvä seksuaalikasvatus sisältää ikätasoisesti sopivan verran oikeaa tietoa.

Varhaislapsuudessa seksuaalikasvatuksen tärkeimmät tavoitteet ovat tietämys itsestä, erilaisista perheistä ja lapsin kysymyksiin vastaaminen.

TOTTA!

Turvataitokasvatus tarkoittaa, että lapselle opetetaan taitoja, millä pyritään välttymään kiusaamisen, väkivallan, ahdistelun tai seksuaalisen hyväksikäytön tilanteisiin joutumista.

TOTTA!

Seksuaaliterveys koostuu fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen puolen kokonaisuudesta.

TOTTA!

Lapsella ei ole oikeutta yksityisyyteen.

TARUA!

Jokaisella ihmisellä on oikeus yksityisyyteen.

Seksuaalioikeudet sisältävät pelkästään oikeuden kehon koskemattomuuteen.

TARUA!

Seksuaalioikeuksiin kuuluu myös muun muassa oikeus seksuaalikasvatukseen ja oikeus toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan.

Lapsen persoonallisuus määrittyy sukupuolen perusteella.

TARUA!

Lapsen persoonallisuus ei ole sidoksissa sukupuoleen.

On normaalia, että lapsia kiinnostavat sukupuolielimet ja sukupuolten väliset erot.

TOTTA!

Unnutus on yleistä erityisesti uniaikoina.

TOTTA!

Terveydenhoitajan kanssa ei kuulu puhua lapsen seksuaalisesta kehityksestä.

TARUA!

Terveydenhoitajan tehtävänä on auttaa vanhempia lapsen seksuaalisen kehityksen tukemisessa.

0-6kk iässä lapsen sosiaaliselle ja emotionaaliselle kehitykselle tärkeää on läheisyys ja helliminen.

TOTTA!

3-4-vuotias lapsi kykenee jo puhumaan seksuaalisuudesta ja ymmärtää erilaisuutta.

TOTTA!

Lapsen omaan seksuaalisuuteen liittyvät leikit pitää kieltää.

TARUA!

Leikkien kautta lapsi tutustuu kehoonsa.

Sukupuolielimien koskettelu tuo lapselle turvallisuuden tunnetta.

TOTTA!

Lisäksi se tuo lapselle mielihyvää ja lohtua.

Katsekontaktilla, hymyllä, eleillä ja puhesävyillä voi viestittää paljon asioita vauvalle.

TOTTA!

Nämä asiat rakentavat lapsen kykyä luoda rakastavia ja syväisiä ihmissuhteita.

Lapsi ottaa muista mallia, kuinka rakkautta osoitetaan.

TOTTA!

On normaalia, että tytöt leikkivät miesrooleissa ja pojat naisrooleissa.

TOTTA!

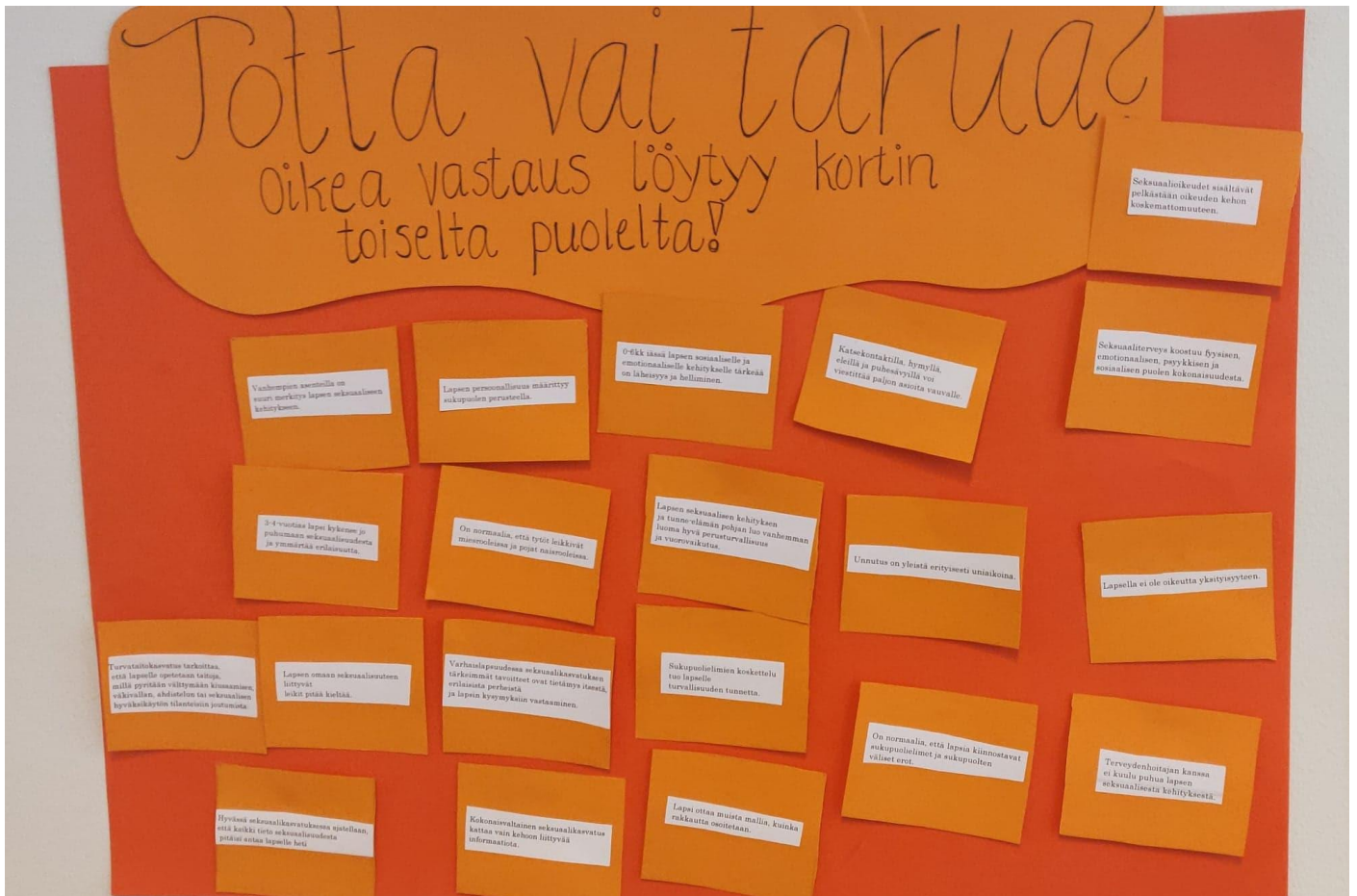
Anna meille palautetta!

1. Lisäsikö tämä pop up -piste tietouttasi lapsen seksuaalisesta kehityksestä ja sen tukemisesta?

2. Millaiseksi koit pop up -pisteen ulkoasun?

3. Ruusut ja risut. Mikä pop up -pisteellä oli hyvää ja mitä voisi kehittää?

Kiitos palautteestasi! 😊

Seksuaalisuuden PORTAAT

0-4 v

OLEN IHANA

Sormia ja varpaita maistellaan ja löydetään omat ruumiinosat mukaanlukien omat sukupuolielimet. Lapsi tutkii omaa kehonaan. Lapsi hyväksyy ja arvostaa jokaista kehonsa osaa. Vauvalle on tärkeää saada läheisyyttä ja huolenpitoa. Lapsi on utelias eikä häpeile asioita. Lapsi tutustuu kehoonsa leikin kautta ja opettelee kehon osien nimiä. Lasta voi ohjata, että tietyissä tilanteissa ei ole tapana olla esimerkiksi alasti.

2-8 v

TYKKÄYSKAVERI

Tässä iässä lapsi kokee paljon myönteisiä tunteita. Hellyys ja ihailu ovat lapselle tärkeitä. Lapsi alkaa pontia ihastuksen ja kaverisuuden tunteita. Tykkäyskavereita saatetaan halailta, hyljellä tai pussailla. Yleensä tykkäytymisissä sukupuolella ei ole väliä. Lapsilla on halu miellyttää toisia ja saada kavereita. On tärkeää opettaa lapselle, millainen käytös toisia kohtaan on sopivaa, jotta lapsi osaisi toimia toisten kanssa hyvin. Lapsi kokee tykkäytymisen voimakkaasti ja lapsesta joku kivalta tuntuva juttu voi tuntua toisesta lapsesta pahalta. On tärkeää opettaa lapselle, että oma tunne ja toisen tunne voi erota. Omien tunteiden ilmaisua on hienoa ja toisten tunteista voi kysyä.

3-9 v

VANHEMMAN IHAILU

Lapselle on tyyppillistä osoittaa rakkautta kaikkea ympärillä olevaa kohtaan. Lapsi ottaa muista mallia, kuinka rakkautta osoitetaan. Aikuisen on hyvä tukea lapsen rakastumisen tunnetta. Leikeissä esille tulee naisena ja miehenä tai tyttöinä ja poikana olemiset ja lapset saavat tavat esittää vastakkaisista sukupuolista leikeissään. Tällä tavoin lapset tutustuvat sukupuolirooleihin ja tuovat esille omia ajatuksiaan rooleista. Vanhempien on tärkeää puhua molemmista sukupuolista arvostuen ja luoda salliva ilmapiiri sukupuolirooleille. Suuri osa lapsista ihastuu toiseen vanhempansa, pojat tyyppillisimmin äitiin ja tytöt isään. Joskus kohde voi olla myös muu aikuinen. Rakastamalla lapsi tavoittelee rakkauden tunnetta, lapsi voi olla myös mustasukkainen. Tällöin lapselle on hyvä opettaa järjen käyttöä. Kaikkea ei voi saada tai omistaa.

6-12 v

IDOLI IHASTUTTAA

Lapsen elinpiirin laajetessa myös rakkauten kohteet voivat muuttua kaukaisemmiksi, kuten julkisuuden henkilöiksi. Myös esim. opettajaan tai harrastuksen ohjaajaan saatetaan ihastua. Unelmoihti on kivaa ja opettaa lasta/nuorta viihtymään itseään. Omaa roolia etsitään idolista haaveilun kautta. Vanhemman ei tule tyrmätä lapsen unelmia ja haaveita vaan tukea niitä. Kuitenkin on hyvä muistuttaa todellisuudesta esim. pohtimalla millaista elämä olisi ihastuksen kohteen kanssa. Lapselle voi tulla mielikuva, että hän ei ole omana itsenään riittävä. Vanhemman tulee kertoa että hän on. Aikuisen tulee myös asettaa turvallisat rajat liittyen ihastumisiin.

Lähde: Väestöliitto, 2020.

Seksuaalisuuden portaat.

www.vaestoliitto.fi/vanhemmien/hetkoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsi_ja_seksuaalisuus/ihastuminen-seksuaalisuus/ihastuminen

